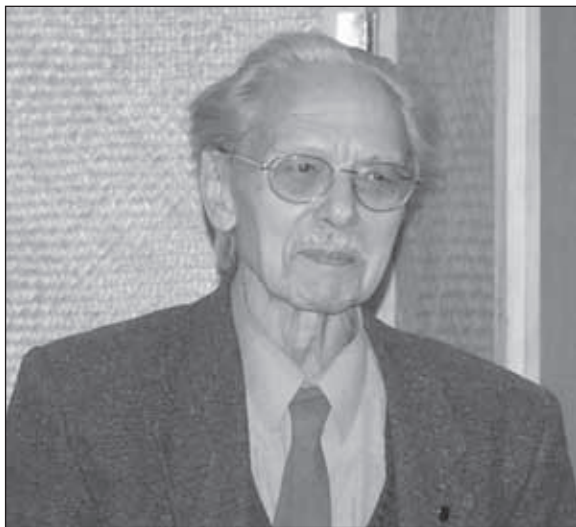

2016. augusztus 25-én, 92 éves korában elhunyt Holl Imre, aki a középkor régészetének meghatározó tudósaként Sopron régészeti kutatásában is alapvetően fontos eredményeket ért el.¹ A modern európai városrégészet jó ismerőjeként publikációiban olyan tudományos alaposággal ismertette a soproni városfalaknál végzett feltárásai eredményeit, hogy megállapításaira bizvást építhetnek a téma mai és jövőbeni kutatói.

Holl Imre Budapesten született 1924-ben. édesanyja Nuridsány Etelka, apja Holl Jenő GYSEV igazgató volt, felesége H. Gyürky Katalin (1925–2002) régész. Középiskolai tanulmányait Sopronban, a Széchenyi István Reálgymnáziumban végezte, majd 1942–1945 között Pécsen folytatott jogi tanulmányokat. 1947–1951 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója volt, ahol régészet–művészettörténet szakon szerzett diplomát. Holl Imre 1952 és 1958 között a Budapesti Történeti Múzeumban dolgozott,² majd 1988-ig a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének munkatársa volt. Régészeti szakfolyóiratok szerkesztőjeként teljesen áttekinthette a hazai középkorkutatás fő kérdéseit.

¹ *Holl Imre*: Mittelalterarchäologie in Ungarn. Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters, Beiheft 9. (1995), 165–198.; *Holl Imre*: Középkori régészet: egy interdiszciplináris tudomány módszertani kérdései. Archaeologiai Értesítő (a továbbiakban: ArchÉrt) 130. (2005), 181–194.

² *Bencze Zoltán*: A 90 éves Holl Imre köszöntése. Grussworte zum 90. Geburtstag von Imre Holl. Budapest Régiségei XLVII. (2014), 15–16.

Munkássága a középkor régészetének szerteágazó témaköreit érintette. A tárgykultúra területén főleg kerámiatipológiai és készítés-technológiai kérdések foglalkoztatták, ezen belül kiemelten kutatta és publikálta a művészi kivitelű középkori kályhacsempéket. A települési struktúrák esetében a régészetileg feltárt falvak és az erődített városok témájában közölt alapvető munkákat. Buda és Kőszeg mellett egyik fő ásatási helye Sopron volt. 1959-ben Nováki Gyulával és Póczy Klárával műemléki helyreállításhoz kapcsolódó úttörő jelentőségű városfal-ásatást végeztek a Fabricius-ház melletti felső falszorosban.³ Holl Imre 1961 és 1964 között, majd 1964 és 1968 között további régészeti feltárásokat vezetett a soproni vár hármás védőfalainál.⁴ A városfal-ásatások⁵ és falkutatások eredményeként, a fal-pártázatok és a lőrésformák alapján meghatározta az 1340-es évek elejétől fennálló középkori városfal fő átépítési periódusait. Vizsgálta a tűzfegyverek elterjedésének hatását a hadiépítészetre, többek között a soproni városfalak példáján.⁶ Ő alakította ki a soproni városfalak kutatásának egységes rendszerét azzal, hogy a faltornyokat (bástyákat) stabil számokkal látta el és ezeket a ma is fennálló vagy ásatásokkal napvilágra hozott tornyokat a korai városfal-ábrázolások részleteivel azonosította. Az ásatási megfigyelések rétegtani tanulságait és a leletek gondos kronológiai meghatározásait részletesen ismertette dolgozataiban. A városfalak bemutatásán túlmenően⁷ a középkori Sopron helyrajzáról, piactereiről és az egymást váltó városházákról⁸ is alapvetően fontos dolgozatokat közölt.

Rövid, de lényegét tekintve teljességre törekvő – régészeti és levéltári adatokra alapozott – áttekintést adott a középkori Sopronról,⁹ az utcákról, hidakról, az erődítés kapuiról, a korai lakótornyokról. Behatóan foglalkozott a középkori városi élet ásatási és történeti adatok alapján rekonstruálható emlékeivel,¹⁰ a kézművesség kérdéseivel,¹¹ a kü-

³ Holl Imre – Nováki Gyula – Póczy Klára: Városfalmaradványok a soproni Fabricius-ház alatt. ArchÉrt 89. (1962), 47–67.

⁴ Holl Imre: Sopron középkori városfalai. I. ArchÉrt 94. (1967), 155–183.

⁵ Holl Imre: Sopron középkori városfalai. II. ArchÉrt 95. (1968), 188–204; U.a.: III. ArchÉrt 98. (1971), 24–42; U.a.: IV. ArchÉrt 100. (1973), 203–206.; Holl Imre: Scarbantia–Sopron városfalai. Soproni Szemle 51. (1997), 289–306.

⁶ Holl, Imre: Feuerwaffen und Stadtmauern. Angaben zur Entwicklung der Wehrarchitektur des 15. Jahrhunderts. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae (a továbbiakban: ActaArchHung) 33. (1981), 201–243.

⁷ Holl Imre: Sopron városfalai – egy kutatási téma fejezetei. In: „Gondolják, látják az várnak nagy voltát”: tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére. Szerk. Kovács Gyöngyi – Miklós Zsuzsa. Budapest, 2006, 149–161.

⁸ Holl Imre: A középkori Sopron: piacterek és városházák. Soproni Szemle 67. (2013), 73–79.

⁹ Holl, Imre: Sopron (Ödenburg) im Mittelalter. Archäologisch-stadtgeschichtliche Studie. ActaArchHung 31. (1979), 105–145.; Holl, Imre: The Development and Topography of Sopron in the Middle Ages. In: Towns in Medieval Hungary, ed. László Gerevich. Budapest, 1990, 96–102.

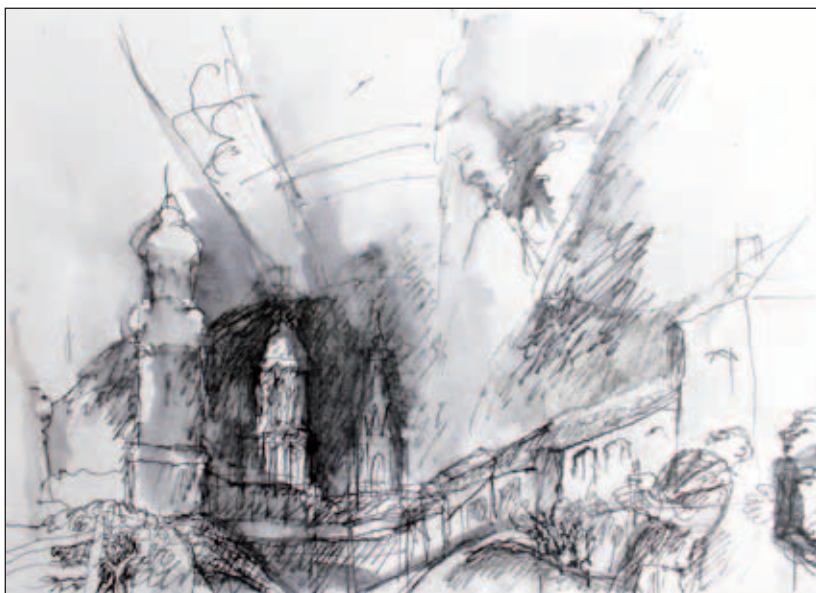
¹⁰ Holl Imre: Középkori városi élet – városi építészet. ArchÉrt 114. (1989), 52–76.

¹¹ Holl Imre: Középkori városi topográfia és a kézműves műhelyek. In: Régészet és várostörténet: tudományos konferencia. Szerk. Uherkovich Ákos. Pécs, 1991, 33–38. (Dunántúli dolgozatok, Történettudományi sorozat; 3.)

lönböző soproni iparosok¹² (pl. késesek, íjgyártók, óöntők¹³) házainak lokalizálásával. Mindezeket a soproni adatokat egybevetette az ország más területein végzett ásatásainak tapasztalataival, és az európai középkorkutatás eredményeivel.

Munkásságát több kitüntetéssel ismerték el. A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat 1958-ban Kuzsinszky Bálint-Emlékérmét, 1994-ben Rómer Flóris-Emlékérmét adományozott számára. Állami kitüntetései: 2008-ban a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztje; 2009-ben: Schönvisner István-díj. Minden kitüntetésnél maradandóbb emléket állítanak neki régészeti publikációi, könyvei, cikkei.¹⁴ Munkatársai, az MTA Régészeti Intézetében Holl Imre tiszteletére gazdag tartalmú kötetet állítottak össze kollégái és a kérdéseikkel gyakran hozzáforduló régészek tudományos dolgozataiból. A Festschrift (sajnos már emlékkötetként) hamarosan nyomtatásban is napvilágot lát, és hirdetni fogja egy kiemelkedő tudós munkásságának áldásos hatását a következő középkorkutató nemzedékre. A kézirat szerkesztett változatát még kézbe vehette és örömmel lapozgathatta.

Tudjuk, ha megkondulnak a harangok a soproni városfalak felett, Imréért is szólnak. Hirdetik, hogy Holl Imre sokat tett ezért a városért. Isten nyugosztalja békében!

Giczy János: Soproni belváros, tollrajz

¹² *Holl, Imre*: Marktplätze und Handwerker. Entwicklungstendenzen in Sopron im Spätmittelalter. ArchÉrt 123–124. (1996), 7–15.

¹³ *Holl Imre*: Óöntők a XV. századi Sopronban. In: Tanulmányok Csatkai Endre emlékére. Szerk. Környei Attila – Szende Katalin. Sopron, 1996, 71–88.

¹⁴ *Wellisch Márta*: Holl Imre tudományos munkáinak válogatott bibliográfiája. Budapest Régiségei XLVII. (2014), 357–361.